

VÝZVY EVALUACE UNIVERZITNÍHO STUDIJNÍHO PROGRAMU VE VZTAHU K EFEKTIVNÍMU ŘÍZENÍ JEHO ZMĚNY

THE CHALLENGES EVALUATION OF UNIVERSITY PROGRAMS IN RELATION TO EFFECTIVE CHANGE MANAGEMENT

Silvia Zaťková^{1,3}, Marek Matouš Bula^{1,2}

¹ Děkanát, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita, Brno

² Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

³ Institut výzkumu školního vzdělávání, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Evaluace studijních programů ve vysokoškolském vzdělávání představuje klíčový nástroj pro zajištění kvality a relevance výstupů v kontextu měnících se požadavků na přípravu budoucích učitelů. Tento příspěvek se zaměřuje na autoetnografickou analýzu první fáze evaluace studijních programů připravujících vyučující středních škol na PřF MU. Cílem výzkumu je identifikovat klíčové prvky a dovednosti potřebné pro efektivní realizaci tohoto procesu. Data byla získána prostřednictvím deníkových záznamů, retrospektivních reflexí a tematické analýzy. Výsledky ukazují dynamiku evaluační role, potřebu komunikačních dovedností, jako je facilitace a mediace, a důležitost sdílení zkušeností mezi účastníky procesu. Studie dále zdůrazňuje význam interní evaluace v kontextu řízení změny studijního programu. Také popisuje specifika rozvoje kompetencí evaluátorů.

Klíčová slova: *evaluace, autoetnografie, vzdělávací programy, příprava budoucích vyučujících*

Abstract

The evaluation of university programs is a key tool for ensuring the quality and relevance of outputs in the context of changing demands for the preparation of future teachers. This paper focuses on an autoethnographic analysis of the first phase of the evaluation of programs preparing secondary school teachers at the Faculty of Science, MU. The aim of the research is to identify the key elements and skills required for the effective implementation of this process. Data were collected through diary entries, retrospective reflections, and thematic analysis.

The findings reveal the dynamics of the evaluation role, the need for communication skills such as facilitation and mediation, and the importance of sharing experiences between participants in the process. The study also highlights the importance of internal evaluation in the context of curriculum change management. It also describes the specifics of developing evaluators' competencies.

Keywords: *evaluation, autoethnography, educational programs, teacher training preparation*

1 ÚVOD

Vysokoškolské vzdělávání v ČR čelí rostoucím nárokům na kvalitu a relevanci poskytovaných výstupů jednotlivých studijních programů. Důležitá je probíhající příprava na změnu studijních programů zaměřených na přípravu vyučujících na ZŠ a SŠ. Evaluace těchto programů se stává nezbytným nástrojem řízením efektivní proměny těchto programů ve vztahu k novým požadavkům přípravy na učitelskou profesi. Odborná diskuse zdůrazňuje význam systematického hodnocení nejen výsledků vzdělávání, ale i evaluačních procesů, které umožňují hlubší porozumění dynamice vzdělávací praxe.

2 TEORIE

Zásadní indikátorem kvality evaluační činnosti je zájem organizace o výsledky evaluace a ochota učit se z nich (Newcomer et al., 2015; Kváča, 2021). Interní evaluace v rámci organizace přináší klíčovou výhodu v podobě integrace evaluační role do organizační struktury (Weiss, 1983). Tato integrace napomáhá rozvoji participativních evaluačních přístupů, které umožňují zapojit různé perspektivy aktérů vzdělávacího procesu. V kontextu evaluační činnosti studijního programu spočívá klíčová role v podpoře sdílení zkušeností a reflexe, přičemž jsou aktivně zapojovány pohledy pedagogů, akademických pracovníků i studentů konkrétních oborů. Posun evaluační role od tradičně hodnotitelské k průvodcovské otevírá nové možnosti pro posílení spolupráce a efektivní implementaci získaných zjištění do praxe (Kváča & Cox, 2021).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkum je koncipován jako reflexivní studie zaměřená na hodnocení evaluačního procesu. Prostřednictvím autoetnografické analýzy (Adam et al., 2015) prováděné výzkumníky zapojenými do evaluace studijního programu na PřF MU¹ jsou identifikovány situace, nástroje a postupy podporující aktivní zapojení různých aktérů. Zároveň tyto faktory posilují úspěšnou realizaci změn. Pro analýzu byly využity deníkové záznamy jednotlivých evaluačních aktivit, které obsahují popisy činností a reflexe výzkumného týmu po jejich uskutečnění. Po ukončení všech evaluačních aktivit jsou spolupracující osoby vyzvány k jejich zpětnému hodnocení. Výsledky evaluace se zaměřují především na identifikaci klíčových dovedností nezbytných pro úspěšné působení evaluátorů. Očekává se, že tyto poznatky přinesou konkrétní doporučení pro evaluace v akademickém prostředí.

4 VÝSLEDKY/OČEKÁVÁNÉ VÝSLEDKY

Výsledky autoetnografické analýzy první fáze evaluace ukazují, že pozice evaluátorů v rámci projektu se v průběhu evaluace dynamicky mění, což ovlivňuje proces komunikace a zapojení zainteresovaných stran. Získaná data identifikují klíčové dovednosti nezbytné pro efektivní realizaci evaluace, mezi něž patří facilitace a mediace. Výsledky dále odhalují faktory, které usnadňují nebo naopak komplikují spolupráci s klíčovými aktéry. Autoetnografická reflexe první fáze evaluace zatím poskytuje pouze omezený vhled do dopadu evaluace na rozvoj studijního programu. Zároveň výsledky reflektují profesní růst evaluátorů, kteří prostřednictvím tohoto procesu identifikovali užitečné strategie pro zlepšení své práce a pro efektivní naplňování evaluační role. Tyto poznatky přispívají k hlubšímu porozumění evaluačního procesu a nabízejí praktické impulzy pro další rozvoj evaluačních aktivit v kontextu vysokoškolského vzdělávání.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Závěry studie ukazují, že zapojení zainteresovaných stran do evaluace podporuje identifikaci se s výsledky evaluace, což potvrzují i teoretická východiska

1 V rámci projektu MUNI 4 PREGRAD.

(Newcomer et al., 2015; Kváča, 2021). Klíčovou roli při realizaci evaluačních aktivit sehrávají komunikační dovednosti evaluátorů, jako jsou facilitace a mediace. Dynamika evaluační role odhaluje specifické výzvy, které přináší interní evaluace, zejména ve vztahu k vnímání rolí v rámci širšího týmu. Evaluační roli je nutné neustále vyjednávat, a to ke všem zainteresovaným aktérům. Reflexe procesu ukazuje potřebu kontinuálního rozvoje kompetencí a vytváření prostoru pro sdílení zkušeností. Mezi limity studie patří subjektivní povaha autoetnografických dat, která odrážejí zkušenosti konkrétních výzkumníků. Budoucí výzkum by se mohl zaměřit na kombinaci autoetnografie s dalšími metodami pro získání komplexnějšího pohledu na evaluační procesy.

PODĚKOVÁNÍ

Práce obou autorů je financována z projektu MUNI 4 PREGRAD CZ.02.02.XX/00/23_019/0008395. Příprava příspěvku je také financována z projektu MUNI/A/1651/2024.

6 LITERATURA

- Adams, T. E., Holman Jones, S., & Ellis, C. 2015. *Autoethnography: Understanding Qualitative Research*. New York: Oxford University Press.
- Hallsworth, Michael. 2011. System Stewardship: The Future of Policy Making? *Working Paper. Institute for Government*.
<https://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/system-stewardship>.
- Kváča, V. 2021. Nová e-kniha: Human Learning Systems: Public Service for the Real World. Dostupné z: <https://medium.com/czecheval/nová-e-kniha-human-learning-systems-public-service-for-the-real-world-1027ceecb29>
- Newcomer, K. E., Hatry, H. P., Wholey, J. S. 2015. Hand book of practical program evaluation. Jossey-Bass.
- Weiss, C. H. 1983. The stakeholder approach to evaluation: Origins and promise. *New Directions for Program Evaluation*, 1983(17). 3–14. doi:10.1002/ev.1322